

PHD ÉRTEKEZÉS

Tézisek

A diplomáciai védelem a nemzetközi jogban

dr. Schiffner Imola

Témavezetők:

Prof. Dr. Bodnár László
egyetemi tanár

Prof. Dr. Blutman László
egyetemi tanár, tanszékvezető

Szegedi Tudományegyetem
Állam és Jogtudományi Kar
Doktori Iskola

Szeged 2010

I. A kutatási feladat összefoglalása, az értekezés célkitűzései

A diplomáciai védelem gyakorlása során az állam nemzetközi szinten a külföldön sérelmet szenvedett állampolgárai nevében lép fel. Amennyiben mindössze ennyit tudunk a diplomáciai védelem jogintézményéről, azt gondolhatjuk, hogy ez egyike az állam nemzetközi igényérvényesítési lehetőségeinek. Ha azonban a mondat mögé nézünk a nemzetközi szokásjog egyik legvitatottabb, de egyben legszerteágazóbb jogintézményével találjuk szembe magunkat.

Már a kiindulópont is érdekes, hiszen *mi készíti arra az államot, hogy állampolgárai nevében vállalja egy nemzetközi bírói eljárás kockázatát?* A saját jogai érvényesítése, vagy valamiféle kötelezettség az állampolgárságával rendelkező egyén irányában? Egyáltalán ki tekinthető az állam polgárának, akinek a sérelmei talán az állam politikai és nemzetközi érdekeltségeit is sérthetik? *Milyen feltételek teljesítésével kerülhet sor a diplomáciai védelem gyakorlására?* Ezeknek a kérdéseknek a megválaszolása is mindenképpen a dolgozat megírásának célkitűzései közé tartoznak. A Nemzetközi Jogi Bizottság kodifikációs munkálatainak áttekintését, és a vonatkozó, főleg külföldi jogirodalom vizsgálatát követően azonban nemcsak az első kérdések megválaszolása látszott szükségesnek.

A Nemzetközi Jogi Bizottság kodifikációs munkájának köszönhetően képet kaphatunk a diplomáciai védelem feltételeinek nemzetközi jogi szabályairól. Erről a dolgozat a Nemzetközi Jogi Bizottság kodifikációs munkálatai során megszületett jelentések felhasználásával igyekszik minél áttekinthetőbb képet nyújtani, nagyrészt követve a Nemzetközi Jogi Bizottság kodifikációs logikáját is. Az általános ismertetésen túlmenően azonban a dolgozat kitér azokra a pontokra is, melyek a diplomáciai védelem államok közötti gyakorlatát átvizsgálva vitákat gerjesztettek a kodifikációs során. Valamennyi témakörnél, a diplomáciai védelem nyújtásának feltételül szolgáló szabálynál megtalálhatók azok a rendelkezések, melyek az alapvető szabályokat jelentik és jelentették a diplomáciai védelem nemzetközi gyakorlatában, és azok a pontok is, ahol a tradicionális megközelítés hiányosságai kibukni látszanak. A dolgozat írója arra is törekedett, hogy az általános szabályok bemutatása során felvillantsa azokat javaslatokat, illetve szabályozási irányokat, melyek a diplomáciai védelem tradicionális megközelítésétől elrugaszkodva, akár a nemzetközi jogban bekövetkezett változások hatására, akár a megállapított hiányosságok orvoslásaként egy progresszív irányt képviselnek a diplomáciai védelem szabályozási próbálkozásaiban.

Amire azonban a kodifikáció során is a legnagyobb hangsúlyt fektették az annak a kérdésnek a megvitatása volt, hogy *valójában mi is az a diplomáciai védelem?* Mikor mondhatjuk azt

például saját államunk nemzetközi fellépéséről, hogy az állam diplomáciai védelmet gyakorolt? Az *állam kinek a jogát gyakorolja a diplomáciai védelem nyújtása során*, illetve miképp fordulhat az elő a nemzetközi jogban, hogy az egyént ért jogsértés eredményeképp az állam lép fel a jogsértő állammal szemben? Ennek vizsgálatakor azonban elkerülhetetlen a diplomáciai védelem tradicionális megközelítésének részletes elemzése, mely a diplomáciai védelem szokásjogi szabályainak összefoglalása mellett egy ún. *jogi fikció alkalmazását* is indokoltnak tartja a diplomáciai védelem működtetéséhez. *Fenntartható-e ez a jogi fikció a tradicionális megközelítést ért egyik legnagyobb kihívás, az emberi jogok megjelenésével egyidejűleg?* Emiatt nem kellene-e egyes esetekben - így például az imperatív normákat megsértő állammal szemben - kötelezővé tenni a diplomáciai védelem nyújtását? Bár ezt a felvetést a Nemzetközi Jogi Bizottság munkálatai során elvetették, mégis felmerül a kérdés, hogy *érvényes-e még továbbra is az a megközelítés, mely az államoknak abszolút diszkrecionális jogot biztosít a diplomáciai védelemmel kapcsolatos valamennyi döntés vonatkozásában?*

A dolgozat írója arra vállalkozott, hogy átvizsgálva a jogirodalom munkáit, és a joggyakorlat rendelkezésre álló döntéseit, igyekszik egységes álláspontot kialakítani arról, *hogyan is képzelhető el a mai nemzetközi jog szerint a diplomáciai védelem nyújtása*. Megkísérli elhatárolni más hasonló nemzetközi védelmet jelentő eszközöktől, meghatározva azt, *mi nem tekinthető a diplomáciai védelem nyújtásának*.

Kétségtelen, hogy a gyakorlatban a legtöbb problémát a diplomáciai védelem és a konzuli védelem elhatárolása jelenti. Itt kerülnek a figyelem középpontjába az Európai Unió elképzelései, melyek még további vitákat eredményeztek az államok között. A tervek szerint uniós állampolgárok bármelyik tagállam védelmét igénybe vehetnek olyan harmadik országban, ahol saját államuk nem rendelkezik képvisellel. Az Európai Unió joggyakorlata kapcsán is hosszú ideig vitatott volt, hogy az EUMSZ 23. cikke vajon diplomáciai vagy konzuli védelmet takar. Az elhatárolási szempontok felhasználásával, illetve az Európai Unió témában készített állásfoglalásaiból mára már egyértelműen kiderül, hogy az uniós polgároknak nyújtható konzuli védelem, és a lehetséges együttműködés jelenti az uniós törekvések célját.

A dolgozat írója azonban a változások egy általános áttekintését követően, kísérletet tett arra is, hogy a diplomáciai védelem jelenlegi szabályait alapul véve megtalálja a kapcsolódási pontokat a nemzetközi jogban kialakult más egyéni jogvédelmi rendszerek között, és rögzítse elképzeléseit a diplomáciai védelem szükséges megreformálását illetően. Kérdés hogyan hat ki az emberi jogok védelmi rendszere és a nemzetközi beruházásvédelmi rendszer működése a

diplomáciai védelem gyakorlatára? Van-e kölcsönhatás, vagy csak együtthatás a mechanizmusok között, vagy egymást kioltó jogvédelmi lehetőségekről van szó? Mindezek fényében tekinthető-e a Nemzetközi Jogi Bizottság tervezete egy sikeres, az államok gyakorlatát és egyetértését tükröző kodifikációnak, vagy elkésett kísérletről van szó? *Végül a legfontosabb kérdés, van-e létjogosultsága a diplomáciai védelemnek a 21. század nemzetközi jogában?*

II. A kutatás módszere és forrásai

A dolgozat megírását ösztönző kérdések megválaszolása szükségessé tette, hogy a lehető legszélesebb körben kerüljenek elemzésre és vizsgálatra a rendelkezésre álló ismeretek és szabályok a diplomáciai védelem vonatkozásában. Természetesen a munka kiindulópontjául és számos kérdés ihletőjeként a Nemzetközi Jogi Bizottság kodifikációs munkálatai kerültek felhasználásra. A kérdések teljeskörű megválaszolásához azonban mindenképpen arra volt szükség, hogy a diplomáciai védelem nemzetközi jogi szabályait a kialakult gyakorlat és a viták eredményeképp megszületett jogtudományi eredmények fényében, kontextusában vizsgáljuk. Így a Nemzetközi Jogi Bizottság kodifikációs munkálatait, a kodifikáció speciális megbízottjainak jelentéseit, az elkészült tervezeteket, és a hozzájuk fűzött kommentárokat, illetve az államok mindezekre tett észrevételeit is túlmenően a dolgozat megírása során további források is felhasználásra kerültek. Így a nemzetközi és nemzeti bíróságok válogatott döntései, a döntésekre tett bírói és jogirodalmi észrevételek és nem utolsó sorban a jogirodalom számos tanulmánya, értekezése a témában, mely segítette a nézőpontok ütköztetését. Mindenképpen kihívást jelentett a megfelelő források kiválasztása főképp mivel a magyar jogirodalom, néhány kivételtől eltekintve egyáltalán nem foglalkozott a témával, a külföldi szakirodalom pedig rendkívül megosztott a vitás kérdéseket illetően, ami hűen tükrözi az egységes védelmet megteremteni kívánó európai uniós kísérlet során is felvetődött tagállami differenciákat is. Sok esetben még ezen tagállami álláspontok feltérképezése is akadályokba ütközött, így kerülhetett sor a Nemzetközi Jogi Bizottság kodifikációs tervezetének elkészítése során lefolytatott viták „jegyzőkönyveinek” vizsgálatára is, más nemzetközi kutatócsoportok munkáinak elemzésére is.

A dolgozat megírása során a kutatás módszerét így ezen források ismertetése, elemzése és összehasonlítása adta. Igyekeztem a diplomáciai védelem tradicionális szabályainak rögzítésén túlmenően, megvizsgálni azokat a pontokat, melyek további elemzések tárgyául szolgálhattak, illetve a rendelkezésre álló források felhasználásával a diplomáciai védelem

érvényesülésére vonatkozó következtetések megtételére törekedtem. A dolgozat felépítését tekintve is ezt a módszert követi. Így a diplomáciai védelem intézményének általános behatárolását és a történeti előzmények rögzítését követően a diplomáciai védelem igényérvényesítési eszközének általános feltételeinek ismertetésére került sor, már itt meghatározva azokat a pontokat, melyek a viták, így a dolgozat vizsgálódásainak középpontjába kerültek. Ezt követően, már az általános szabályok ismeretében kísérletet teszek a diplomáciai védelem fogalmának meghatározására, mely feladat során a dolgozat átlép a speciális részébe, ahol már az általános megállapítások fényében az elhatárolás, majd az összehasonlítás problémái következnek. A dolgozat módszere itt mindenképpen az, hogy a már ismert és megreformálásra szoruló jogintézményt ütköztesse azokkal a kihívásokkal melyek az állami gyakorlat és a nemzetközi jog részéről érik a diplomáciai védelem intézményét és így keressen választ a diplomáciai védelem jövőjét firtató kérdésekre.

A fentiekből következő módon a dolgozat két nagy szerkezeti egységében eltérő kutatási módszereket alkalmaztam. Az általános részben inkább a leíró és ismertető jelleg dominált, az egyes vitatottabb felvetéseknél használt összehasonlító vizsgálattal, a speciális részben pedig az általános rész kissé elméletibb megközelítését felváltotta a gyakorlatorientált megközelítés, jogeset elemzésekkel kísérve. Az ügyek részletes vizsgálata és elemzése ugyanis rávilágított számos olyan dogmatikai kérdésre, melyek választ vártak az általános rész elméleti felvetéseit követően, így például az egyéni jogok, illetve emberi jogok összekapcsolódása a diplomáciai védelem jogintézményével.

További új, eddig nem publikált kutatási eredményre vezettek az államok gyakorlatának, nemzeti bírósági döntéseinek tanulmányozásai is, és feldolgozásuk elengedhetetlennek bizonyult a diplomáciai védelem jogi jellegének meghatározásában is. A primer források elemzése mellett fontos volt az eddigi kutatások eredményeinek tanulmányozása és felhasználása is. A munkát megnehezítette, hogy a választott témakör kevésbé kutatott, inkább csak a téma bemutatására szorítkozik egy-egy vitatottabb kérdés kiemelésével, és kevesen vállalkoztak dogmatikai elemzésre, a gyakorlati érvényesülés nyomon követésére. A dolgozat írója mindenképpen erre is kísérletet tett.

III. Tudományos eredmények összefoglalása

A diplomáciai védelem kodifikációja során kibontakozott számos vita ellenére a dolgozat végére a jogirodalom és a joggyakorlat áttekintését követően egy dolog mindenképpen világos; a diplomáciai védelem jogintézményének van relevanciája a jelenlegi nemzetközi jogban is. A diplomáciai védelem tradicionális megközelítése néhol megreformálásra szorul, de az alapok egyértelműek. A diplomáciai védelem nyújtására az államhoz köthető egyének védelme érdekében kerül sor, amennyiben a nemzetközi jogsértés elkövetett állam nem orvosolja az elkövetett jogsértést. Az sem kétséges azonban, hogy a diplomáciai védelem már nem az a kizárólagos jogvédelmi eszköz, melyen keresztül az egyének nemzetközi jogvédelmet nyerhetnek. A diplomáciai védelem szabályozásának tekintettel kell lennie az emberi jogok közvetlen igényérvényesítést biztosító védelmi mechanizmusaira és a beruházásvédelmi rendszerek által kínált hatékony jogorvoslati eszközökre is. De nem kell legyőzni azokat és a kiegészítő, úgy tetszik speciális rendszerek sem szorítják ki feltétlenül a diplomáciai védelmet a nemzetközi jogból. Együttélésre, a jogvédelmi lehetőségek egymást kiegészítő alkalmazására van szükség, melyre egyébként mind a joggyakorlat, mind a rendelkezésre álló jogszabályok lehetőséget biztosítanak. A diplomáciai védelem nem attól válik releváns és aktív jogintézménnyé, hogy emberi jogi védelmi eszközzé válik, vagy az általános szabályokat és a jogintézmény integráns részét képező feltételeket „megerőszkolva” minden gazdasági érdekelttség védelmére kel. A jogaikban sértett egyének, legyenek azok az állam polgárai vagy honosai, annál szélesebb körű és teljesebb védelmet kapnak, minél több jogorvoslati lehetőség áll a rendelkezésükre. Ugyanúgy, ahogy az emberi jogi védelmi eszközöknek és a beruházásvédelmi vitáknak is megvannak a saját, jellegzetes szabályai a diplomáciai védelemnek is ki kell tartania az alapvető rendelkezések mellett.

Az igazi kihívás a hangsúlyok eltolásában van, egyre inkább az egyéni igények figyelembevételével, elmozdulva az állami kizárólagos felségjogait érvényesítő valóban archaikus és visszaélésekre lehetőséget adó joggyakorlattól. A Nemzetközi Jogi Bizottság több-kevesebb sikerrel erre kísérletet tett, de sokszor nem tette meg azokat az alapokat megőrző, de a fejlődés, és a szükséges kiigazítás érdekében elkerülhetetlen lépéseket, melyeket egyébként a nemzetközi és nemzeti bírósági döntések már előrevetítenek. Itt pedig nem a diplomáciai védelem fikciós jellegének az eltörléséről kell gondoskodni, hiszen ez a jogtechnika teszi lehetővé, hogy az állampolgárságot adó állam felléphessen nemzetközi szinten az egyént ért jogsértés esetén, akár akkor, ha semmilyen más speciális jogorvoslati lehetőség nincs. Valódi változtatásokra az állam diplomáciai védelemmel kapcsolatos

döntéseinek abszolút diszkrecionális jellegénél van szükség. Hiszen ma már egyértelmű, hogy az állam nem, vagy nemcsak a saját jogait érvényesíti a diplomáciai védelem gyakorlása során, hanem az egyén jogai is védelemhez jutnak. Ennek fényében pedig a diplomáciai védelemmel kapcsolatos döntések meghozatalánál az egyén érdekeit is figyelembe kell venni, legyen szó a kiválasztott módszerről, a követelés tartalmáról, vagy egyáltalán arról, hogy gyakoroljon-e az állam diplomáciai védelmet. Arról sem szabad elfeledkezni a szabályozás során, hogy lehetnek olyan emberi jogi jogsértések, melyek nemzetközi kötelezettséget teremthetnek a nemzetközi közösség számára a fellépésre, így akár a diplomáciai védelem nyújtására. Ezeknek a kérdéseknek a megválaszolását a Nemzetközi Jogi Bizottság igyekezett elkerülni. A jogirodalom felismerte ezeket a buktatókat és a különböző álláspontoknak, megközelítéseknek megfelelően reagált. A valódi válaszok és elhatározások a reformokat illetően azonban az államok gyakorlatában kell, hogy megszülessenek. Látható, hogy a diplomáciai védelem jogintézményével kapcsolatban eszközölt változtatások mindig az államok gyakorlatában jelentek meg először. Hiszen az államok azok, akik megtagadják egy esetben a diplomáciai védelem gyakorlását, a saját álláspontjukkal igazolva azt, az államok azok, akik a nemzetközi szinten diplomáciai védelmet gyakorolnak, felvonultatva a lehetséges eszközöket, és az államok nemzetközi ügyeiben alakulnak azok a feltételek, melyek meghatározzák a diplomáciai védelem szabályait. Így tehát a szükséges változtatásokat az államok gyakorlatában kell végrehajtani. Mindehhez segítséget jelenthet az Európai Unió egységesítő mechanizmusa a polgárokat megillető védelem jogát illetően, hiszen máris, lehet, hogy csak a konzuli védelemre való jogosultság megteremtésével, de gyakorlatuk újragondolására készítette az államokat, „a jogosultság”, „egyéni érdekek”, „egységes gyakorlat” címszavak mellett. A védelem ilyen irányú megteremtése mindenképpen magával hozhatja a diplomáciai védelem gyakorlatának átgondolását is a Nemzetközi Jogi Bizottság felvetései és a valódi nemzetközi joggyakorlat fényében, amely már rendelkezésre áll, illetve változtat a diplomáciai védelem intézményén és az államok gyakorlatának átalakítását sürgeti.

A kutatások részeredményei szakmai közleményekben, publikációkban folyamatosan közlésre kerültek a téma aktualitására tekintettel. Mindez az értekezés felhasználási lehetőségét mutatja, mely hiánypótló jellegű is egyben a magyar jogirodalomban és a jelenlegi magyar külügyi gyakorlat lehetőségeit is befolyásolhatja. A kutatási eredményeket mindenképpen hasznosítani tudom oktatási tevékenységem során is, hiszen mind fakultáció keretei között, mind pedig a nemzetközi jog általános oktatásának keretei között megtalálja a helyét a téma, az egyik lényeges nemzetközi igényérvényesítési módszer mivoltának köszönhetően.

IV. Az értekezés témaköréhez kapcsolódó publikációk jegyzéke

Jogi fikció a nemzetközi jogban; avagy a diplomáciai védelem jogtechnikája

Jogelméleti Szemle 2010/1. szám (2010.április 13.), 39 289 n

Jog vagy kötelezettség - avagy a diplomáciai védelem az államok gyakorlatában, De iurisprudentia et iure publico, IV. évfolyam, 2010/2. szám, 28 p., 72 768 n. (http://www.dieip.hu/2010_2_09.pdf)

A diplomáciai védelem a nemzetközi bíróságok gyakorlatában, különös tekintettel az egyéni jogok érvényesítésére - Acta Universitatis Szegediensis Acta Juridica et Politica, *Tomus LXXI, Fasc.13. Szeged 2008*, 44 p. 109 560 n

A diplomáciai védelem gyakorlásának eszközei, avagy a fogalom-meghatározás és az elhatárolás problémái-Acta Universitatis Szegediensis Acta Juridica et Politica, 27 p., 71 496 n. - MA

A diplomáciai védelem kérdései a nemzetközi jogban, 63 p.-142 782 n

A Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Akadémiai Bizottsága és a „Tudomány Támogatásáért a Dél-Alföldön” Alapítvány 2007-es pályázatára benyújtva - (I.díj)

Az EK Szerződés 20. cikkének értelmezése az Európai Unió egyes tagállamaiban, 53 p. 117 543 n

A Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Akadémiai Bizottsága és a „Tudomány Támogatásáért a Dél-Alföldön” Alapítvány 2008-es pályázatára benyújtva - (I.díj)

Diplomatic Protection in International Law

Summary of PhD Thesis

I. Summary of the research, aim of the dissertation

While exercising the right to diplomatic protection the State acts at an international level on behalf of its nationals who have suffered an injury abroad. As long as only the previous statement is known about the institution of diplomatic protection, one might think that it is one of the possibilities of asserting international claims of a State. However, when looking behind the sentence, one of the most disputed and at the same time most extensive institution of customary international law can be seen.

The starting point in itself is interesting, since what can induce a State to undertake the risk of an international judicial procedure on behalf of its nationals? Is this the assertion of its own rights or some kind of an obligation toward the person having the State's nationality? Anyhow, who are the nationals of a State, whose injuries might violate the political and international interests of the State? What conditions shall be fulfilled in order to practice diplomatic protection? Answering these questions is definitely among the aims of the present dissertation. However, following the review of the work of the International Law Commission and analysis of the relevant, mainly foreign legal literature not only the aforementioned questions shall be answered.

Owing to the codification of the International Law Commission the international framework of the conditions of diplomatic protection is visible. The dissertation aims at giving a full picture about this, based on the reports of the International Law Commission published during the work of codification, for the most part following the logic of the codification of the International Law Commission. Apart from the general presentation, the dissertation also provides those issues that generated disputes when examining the practice of states with respect to diplomatic protection during the codification. At all issues of and regulations relevant to diplomatic protection all those provisions can be found, which mean and have meant the basis of regulation in the international practice of diplomatic protection and also those issues where deficiencies of the traditional approach seem to come to light.

Author of the present dissertation, when demonstrating the general rules, also aimed at highlighting those proposals and regulatory trends which have departed from the traditional approach of diplomatic protection, owing to either the effect of changes of international law,

or as a remedy to the deficiencies, representing a progressive approach in the attempts of regulation of diplomatic protection.

The most significant question of the codification to be discussed was the real meaning of diplomatic protection. When can it be declared about our own State's international act that the State has exercised diplomatic protection? Whose right is the State exercising when providing diplomatic protection, and how can it happen in international law that in the case of an injury of a person the State acts against the State that inflicted the injury?

When examining this, detailed analysis of the traditional approach of diplomatic protection is inevitable, which apart from summarizing the customary rules of diplomatic protection, also declares it sufficient to use a legal fiction for the operation of diplomatic protection.

Is this legal fiction sustainable parallel with the emergence of human rights, being one of the major challenges to the traditional approach? With respect to that, shouldn't provision of diplomatic protection be obligatory in certain cases – for example against a state that infringes imperative norms? Although this idea had been rejected at the work of the International Law Commission, the question arises whether the view is sustainable which provides absolutely discretionary rights to the State with respect to all decisions relevant to diplomatic protection.

Author of the dissertation has undertaken to analyze the works of legal publicists and the available decisions of legal practice, endeavours to form a unified point of view about the possibilities of providing diplomatic protection under the present rules of international law. Author defines the distinctions between diplomatic protection and other similar means of international protection, clarifying what cannot be considered diplomatic protection.

It is undoubted that the most significant task in practice is to distinguish diplomatic protection from consular assistance. Here are highlighted the notions of the European Union, which have resulted in further disputes among the States. According to the drafts European citizens are entitled to the protection of any of the Member States of the EU in a third country where their State of nationality does not have representation. It has long been disputed with respect to the practice of the EU whether Article 23 of the Treaty on the Functioning of the EU (TFEU) provides for diplomatic protection or consular assistance. With using the aspects of distinction and standpoints of the European Union in this topic it can clearly be stated that aims of the EU are to provide consular assistance and create cooperation among the Member States.

Following a general overview of the changes, Author has tried to find the connecting points between the different systems protecting personal rights, existing in international law based

on the present regulation of diplomatic protection, and to state her ideas about the necessary reforms of diplomatic protection.

How do the systems of protection of human rights and investments affect the practice of diplomatic protection? Is their interaction, or do they have combined effects or these possibilities of protection preclude each other? In the light of the aforementioned should the draft of the International Law Commission be seen as a successful codification representing the practice and common understanding of the states, or are belated efforts?

At last the most important question, are their grounds for diplomatic protection in the international law of the 21st century?

II. Methods and sources of the research

Questions motivating composition of the thesis made it necessary to analyze and examine all the available knowledge and rules about diplomatic protection at the widest possible circle. Naturally the starting point of the work and inspiring source of many questions was the codificatory work of the International Law Commission. In order to be able to answer all the questions it was necessary to examine the international legal rules of diplomatic protection in the light and context of practice and the jurisprudential results emanating from the disputes.

Thus Author studied the codificatory work of the International Law Commission, reports of the special rapporteurs of the codification, the final drafts with the commentary to them, notes of states relating to the aforementioned, as well as other sources. Selected judgments of international and national courts, opinions of judges, reactions of the legal literature to these, numerous studies and articles of well-known legal publicists assisted encountering point of views. Selection of the relevant sources represented a challenge, especially owing to the fact that the Hungarian legal literature, apart from a few exceptions, has not dealt with the subject, while the foreign legal literature is very divided in the problematic issues, which truly represents differences of the Member States arising during the attempt of the European Union to create a unified protection. On several occasions mapping of the point of view of the Member States has resulted in difficulties, thus Author had to examine the minutes of the disputes at the International Law Commission while codifying the topic, as well as analysis of the works of other research groups.

During preparation of the thesis the method of research was review, analysis and comparison of the sources. Apart from stating the traditional rules of diplomatic protection Author has attempted to examine those issues which could become subject to further analysis and drew

conclusions with respect to the application of diplomatic protection, using the available sources.

This method is also visible in the structure of the thesis. So after providing the general issues of diplomatic protection and historical antecedents, statement of the general conditions of asserting claims through diplomatic protection follows, hereby declaring those topics that were in the middle of the disputes and thus in the thesis. Subsequently I try to give the definition of diplomatic protection, during the course of which task the thesis enters into its specific part, where problems of distinction and comparison are discussed in the light of the general statements. Here the method of the thesis is to encounter the already known legal institution that needs reforming and the challenges from state practice and international law, thus searching for answer to the questions exploring the future of diplomatic protection.

In accordance with the abovementioned I used different research methods in the two major structural parts of the thesis. In the general part description and statement was characteristic, along with comparative analysis of the disputed issues, while in the special part, theoretical approach of the general part was replaced by a practice-oriented approach, accompanied by analysis of cases. Detailed examination of cases have shed light on several dogmatic questions which awaited answer after the theoretical issues of the general part, for example individual rights, as well as linking human rights with diplomatic protection.

Study of the practice of states, judgments of national courts have resulted in new, yet unpublished research outcomes, and elaboration of which has proved to be inevitable in defining the legal characteristics of diplomatic protection.

Along with examination of the primary sources it was important to study and use the results of former researches. The chosen topic is not well-researched, mainly constrained to introduction of the topic with highlighting some disputed issues, only a few has endeavored to conducting dogmatic analysis or tracing the practical application, which has rendered the work more difficult. Author of the dissertation has attempted to fill this gap.

III. Summary of the scientific results

In contrast with the numerous disputes arising during the codification of the rules on diplomatic protection one conclusion can absolutely clearly be stated after study of the legal literature and practice, that is that diplomatic protection has relevancy in today's international law. Traditional approach of the institution needs some reforms, but the basis is clear-cut. Exercise of diplomatic protection is conducted in order to protect individuals related to the state if the state breaching international law does not remedy it. It's undoubted that diplomatic protection is not the sole means of protection of rights, through which the rights of individuals can be protected. Regulation of diplomatic protection should be in accordance with the mechanisms of direct enforcement of human rights and the efficient remedies offered by systems of investment protection. But those should not be defeated and the amending, special systems also do not oust diplomatic protection from international law. Coexistence, application of different institutions of legal protection should complement each other, which is possible under the existing practice and norms. Diplomatic protection becomes relevant and active legal institution not by becoming a means of protection of human rights, or by protecting all economical interest, by "raping" all the general rules and conditions of this legal institution. Persons whose rights have been violated, let them be citizens or nationals of the state, receive wider and more complete protection if more means of legal remedy is provided for them. Like human rights protection and investment protection has their own characteristic rules, diplomatic protection should insist on its basic provisions.

Real challenge appears in shifting the emphasis with increasingly having respect to individual claims, moving from the archaic and such legal practice that might give rise to misuse while trying to enforce the state's exclusive sovereign rights. The International Law Commission has attempted that with more or less success, but often has not achieved those steps that are inevitable for development and necessary improvement, which have already been projected by decisions of the international and national courts. This does not require deletion of the legal fictional characteristic of diplomatic protection, since that is the legal technique providing the chance for the citizen's state to act at an international level in case of violation of the rights of individuals, even if there are no other possible means of legal remedy. Real change should happen in the area of absolute discretion of state-decision about diplomatic protection. It is evident today that the state does not enforce solely its own rights when practicing diplomatic protection but also protects the rights of individuals. In the light of this, interest of the individuals should be taken into account when deciding about diplomatic

protection, no matter whether it's a decision about the chosen method, content of the claim or whether the state should provide diplomatic protection or not. It should also not be forgotten that there might be such violations of human rights which create international obligation for the international community to act, for example through providing diplomatic protection. The International Law Commission had evaded replying to these questions. The legal literature realized these hindrances and reacted in accordance with the different approaches, opinions. However, real answers and determination to reform should be born in the practice of states. It is visible that changes in diplomatic protection have always occurred first in the practice of states. It is the states, who can deny provision of diplomatic protection, justifying it with their own point of view, who practice diplomatic protection at the international level, showing an array of possible means, as well as conditions defining rules of diplomatic protection arise from the international cases of states. Thus necessary changes should be executed in the practice of states. To this, the unifying mechanism of the European Union with respect to protection of rights of citizens can be of assistance, since this has induced them to redefine their practice about the notions of "rights", "individual interest" and "unified practice", even if only creating the possibility of consular assistance. Creation of such protection might entail further consideration of diplomatic protection in the light of the proposals of the International Law Commission and the real international legal practice, which is known and available, and urges changes in the practice of states and the legal institution itself.

Partial results of the research was published in professional journals with respect to the actuality of the topic. This represents the possible use of the dissertation, which is not only a supplement in Hungarian legal literature, but might affect the possibilities of the present Hungarian diplomatic and foreign affairs practice. Results of the research can also be used in education, since special seminars or lectures of general international law might represent a place for the topic, thanks to it being a significant means of international law enforcement.

IV. List of publications in the subject matter of the Thesis

Jogi fikció a nemzetközi jogban; avagy a diplomáciai védelem jogtechnikája

Jogelméleti Szemle 2010/1. szám (2010.április 13.), 39 289 n

Jog vagy kötelezettség - avagy a diplomáciai védelem az államok gyakorlatában, De iurisprudentia et iure publico, IV. évfolyam, 2010/2. szám, 28 p., 72 768 n. (http://www.dieip.hu/2010_2_09.pdf)

A diplomáciai védelem a nemzetközi bíróságok gyakorlatában, különös tekintettel az egyéni jogok érvényesítésére - Acta Universitatis Szegediensis Acta Juridica et Politica, *Tomus LXXI, Fasc.13. Szeged 2008*, 44 p. 109 560 n

A diplomáciai védelem gyakorlásának eszközei, avagy a fogalom-meghatározás és az elhatárolás problémái-Acta Universitatis Szegediensis Acta Juridica et Politica, 27 p., 71 496 n. - MA

A diplomáciai védelem kérdései a nemzetközi jogban, 63 p.-142 782 n

A Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Akadémiai Bizottsága és a „Tudomány Támogatásáért a Dél-Alföldön” Alapítvány 2007-es pályázatára benyújtva - (I.díj)

Az EK Szerződés 20. cikkének értelmezése az Európai Unió egyes tagállamaiban, 53 p. 117 543 n

A Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Akadémiai Bizottsága és a „Tudomány Támogatásáért a Dél-Alföldön” Alapítvány 2008-es pályázatára benyújtva - (I.díj)